

DOI 10.37491/UNZ.110.5
УДК 347.95(477):347.948

Оксана ТРАЧ¹

УХВАЛИ СУДУ ЩОДО ПРИЗНАЧЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ В ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ ЯК ОБ'ЄКТ АПЕЛЯЦІЙНОГО ОСКАРЖЕННЯ

Самостійним об'єктом апеляційного оскарження виступає ухвала про призначення експертизи. Однак окремо на неї не може бути подано касаційну скаргу. Призначення експертизи — одна із підстав постановлення ухвали про зупинення провадження у справі, яка також є самостійним об'єктом апеляційного оскарження. Вони є окремими об'єктами перегляду, а кожна із них має власний предмет перевірки. Непоодинокими є випадки оскарження ухвал про призначення експертизи у зв'язку із тим, що суд під час зупинення провадження у справі зібрав, долучив та надав експерту нові докази для проведення експертизи. Наявність таких випадків обумовлена неправильним трактуванням судами норм щодо зупинення провадження у справі як виду ускладнення в цивільному процесі, в якому має місце призначена експертиза. Для уникнення допущення таких непоодиноких судових помилок є потреба доповнення ЦПК України положеннями про те, що клопотання експерта щодо збирання нових додаткових матеріалів, зразків розглядається судом після поновлення провадження, яке було зупинене. Ухвала про відхилення клопотання учасника справи про долучення платіжного документа щодо оплати вартості проведення експертизи та направлення справи для проведення експертизи не віднесена до самостійних об'єктів оскар-

¹ кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри приватного права, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, oksana77trach@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3944-7056>.

ження, зокрема, якщо мало місце неналежне повідомлення сторони про необхідність здійснення такої оплати. Встановлено відсутність чіткої нормативної визначеності темпоральних меж здійснення права щодо проведення експертизи на замовлення учасника справи, що обумовило виникнення різної судової практики з цього питання. Після відкриття провадження у справі питання, пов'язані із потребою експертного дослідження і отримання відповідного висновку, мають вирішуватися, на думку автора, лише судом. Важливість полягає в навичках визначення потреби проведення експертизи, виду експертизи, формулювання питань, з яких мають бути надані відповіді експертом, визначенні потреби кількісного складу експертів, експертних установ, можливостях витребування ним відповідних потрібних матеріалів для дослідження. Вони наявні в суду, однак пересічний учасник справи не володіє такими знаннями та навичками. Встановлено недостатню регламентацію зіставлення здійснення права на проведення експертизи за замовленням учасника справи та призначення експертизи судом та відповідно обов'язку суду щодо її призначення, коли учасник справи не реалізував першу правомочність та звернувся до суду з клопотанням про її призначення. Ухвала про відмову у призначенні експертизи судом має бути віднесена до самостійних об'єктів апеляційного оскарження.

Ключові слова: право апеляційного оскарження, рішення, ухвала, експертиза, відмова у призначенні експертизи, самостійний об'єкт оскарження, цивільне судочинство, судова практика.

Постановка проблеми. Складовою права апеляційного оскарження є об'єкт. Ст. 352 ЦПК України відносить до нього рішення та ухвали суду першої інстанції, які не набрали законної сили [1]. Останні у випадках, визначених ст. 353 ЦПК України, можуть виступати самостійним об'єктом оскарження або ж, якщо вони не віднесені до таких цієї нормою, то доводи щодо їх незаконності та (або) необґрунтованості можуть бути включені до апеляційної скарги на рішення суду. Ч. 2 ст. 352 ЦПК України спрямована на формулювання чіткого складу об'єктів, що можуть виступати самостійним предметом апеляційного перегляду [2].

Використання в процесі доказування спеціальних знань компетентного суб'єкта у сфері експертизи, що знайшли своє відображення у відповідному висновку, є важливим для забезпечення справедливого розгляду та вирішення справи. Висновок експерта є одним із засобів доказування, який є результатом проведеного експертом дослідження.

Новелою ЦПК України в редакції, що набрала чинності 15 грудня 2017 р., є віднесення до самостійних об'єктів апеляційного оскарження ухвали щодо призначення експертизи. Однак окремо на неї не може бути подано касаційну скаргу. Призначення експертизи є однією із підстав постановлення ухвали про зупинення провадження у справі. Самостійна апеляційна скарга може бути подана й на останню. Вони виступають окремими об'єктами перегляду; кожна із них має власний предмет перевірки.

Ступінь розробленості проблеми. Окремі аспекти здійснення права апеляційного оскарження судових рішень у цивільному процесі були предметом наукових розвідок М. Бородіна, К. Гусарова, О. Дем'янової, І. Смельянової, В. Кривенка, М. Сірого, Д. Цихоні, Є. Чернушенко, В. Шевчука. Проблематика ухвал суду першої інстанції, їхніх класифікації, законної сили та порядку оскарження також була предметом уваги науки цивільного процесу. Зокрема, Д. Іванцев досліджував поняття та класифікацію ухвал суду в цивільному судочинстві, звертаючи увагу на їх поділ за можливістю оскарження на ухвали, що підлягають оскарженню окремо від рішення суду, та ухвали, заперечення щодо яких можуть бути включені до апеляційної або касаційної скарги [3]. В. Феннич аналізував законну силу ухвал суду першої інстанції та правові наслідки, які вони породжують у цивільному процесі [4]. М. Гудима розглядала право на апеляційний перегляд справи та касаційне оскарження судового рішення як конституційну засаду судочинства, зокрема в аспекті можливості оскарження не лише рішень, а й ухвал суду [5]. І. Ізарова та О. Угриновська досліджували проблему касаційного оскарження проміжних ухвал суду першої інстанції, акцентуючи увагу на зіставлення доступу до правосуддя, правової визначеності та процесуальної ефективності [6]. Окремі аспекти апеляційного оскарження ухвал суду першої інстанції розглядалися також А. Гуликом та О. Дем'яною на прикладі ухвали про забезпечення позову [7]. Ж. Васильєва-Шаламова досліджувала питання, пов'язані із судовою експертизою в цивільному процесі [8]; К. Машков розглядав експертизу як форму використання спеціальних знань і засіб встановлення обставин справи [9]. Водночас у наявних працях ухвали суду, пов'язані з призначенням експертизи, не отримали спеціального дослідження саме в аспекті порядку їх апеляційного оскарження, розмежування ухвали про призначення експертизи та ухвали про зупинення провадження у справі, а також можливості самостійного оскарження ухвали про відмову у призначенні експертизи.

Метою статті є з'ясування особливостей апеляційного оскарження ухвал суду, пов'язаних із призначенням експертизи в цивільному судочинстві, з урахуванням порядку їх оскарження.

Виклад основного матеріалу. В. Васильєв відзначає, що для судової експертизи характерними є наявність процесуальної форми, яка характеризується особливою підготовкою матеріалів до судової експертизи, процесуально визначеним порядком її призначення та проведення, що здійснюється з дотриманням спеціальних правових вимог, висунутих процесуальним законодавством [10, с. 44].

Суд, який постановив ухвалу про призначення експертизи, має забезпечити належні процесуальні умови як для її повного, так і своєчасного проведення. Він має вживати комплекс необхідних заходів, спрямованих на організацію експертного дослідження, зокрема: оперативне поновлення провадження у справі, своєчасний розгляд звернення експерта щодо надання додаткових матеріалів, документів чи інших об'єктів, потрібних для

формування обґрунтованого експертного висновку. Мають місце випадки зібрання та надання додаткових матеріалів, зразків з порушенням вставленого порядку, що мають наслідком скасування ухваленого судового акта в разі його оскарження.

Дотримання судом порядку щодо відібрання матеріалів, необхідних для проведення дослідження, вказівка на них в ухвалі про призначення експертизи виступають обов'язковою умовою для належного проведення експертизи. Недотримання такого порядку матиме наслідком визнання експертного висновку недопустимим доказом.

Наприклад, судом першої інстанції були зібрані та долучені зразки експериментальних підписів для проведення експертизи під час зупинення провадження у справі. Суд апеляційної інстанції визнав ухвалу щодо призначення експертизи такою, що постановлена з порушенням норм процесуального права, без дотримання законодавства, що регламентує призначення почеркознавчої експертизи, та скасував її, а справу направив до суду першої інстанції для продовження розгляду [11]. Таку ж позицію займає й Верховний Суд щодо неможливості збирання матеріалів для проведення експертизи під час зупинення провадження у справі [12].

Наявність непоодиноких випадків оскарження ухвал з вищенаведеної підстави як до суду апеляційної, так і касаційної інстанцій зумовлена недостатньо чіткою регламентованістю в ЦПК України зупинення провадження у справі як виду ускладнення в цивільному процесі з підстави призначення судом експертизи, що зумовлює їх різне трактування суддями. З метою уникнення таких судових помилок доцільним є доповнення ст. 107 ЦПК України положеннями про те, що клопотання експерта щодо збирання нових додаткових матеріалів, зразків розглядається судом після повновлення провадження, яке було зупинене.

Бездіяльність суду щодо ненадання додаткових матеріалів унеможливорює належне проведення експертизи, а інколи проведення експертизи взагалі створює перешкоди для всебічного, повного й об'єктивного з'ясування фактичних обставин справи. Як наслідок, це негативно впливає на справедливість судового розгляду та може поставити під сумнів законність і обґрунтованість ухваленого судового рішення.

Мають місце випадки, коли ухвала про призначення експертизи оскаржується у зв'язку із тим, що в суду не було підстав для її призначення. Наприклад, суд першої інстанції без належного дослідження предмета позову передчасно зробив висновок про потребу призначення у справі судової оціночно-будівельної експертизи [13].

В. Скок звертає увагу на те, що, за загальним правилом, суд першої інстанції постановляє одним документом ухвалу про призначення судової експертизи та про зупинення провадження у справі [14].

Аналіз судової практики свідчить, що мають місце випадки, коли учасники справи помилково подають апеляційну скаргу на ухвалу про зупинення провадження у справі не на підставах зупинення, а у зв'язку із тим, що вони не згодні з призначенням експертизи.

Незважаючи на прийняття ухвали про призначення експертизи, вона так і не буде проведена, коли суд безпідставно відхилить клопотання

учасника справи про долучення платіжного документа щодо оплати вартості проведення експертизи та направлення справи для проведення експертизи, тоді як могло мати місце неналежне повідомлення сторони про необхідність здійснення такої оплати. Така протокольна ухвала також не може виступати самостійним об'єктом оскарження. Аналіз судової практики дає можливість зробити висновок, що випадки такої безпідставної відмови мають місце як у практиці судів першої, так і апеляційної інстанцій. Наприклад, мала місце відмова в задоволенні такого клопотання за відсутності у справі доказів щодо належного повідомлення позивача про необхідність здійснення оплати вартості проведення судово-психіатричної експертизи 03 серпня 2023 р., здійснення такої оплати – 08 серпня 2023 р. Визнання судом апеляційної інстанції дій позивача зловживанням процесуальними правами було передчасним. У цій справі судово-психіатрична експертиза була призначена судом апеляційної інстанції. У зв'язку із цим, Верховний Суд скасував постанову апеляційного суду (якою було скасоване рішення першої інстанції та ухвалено нове рішення про відмову в задоволенні позову) та передав справу на новий розгляд до суду апеляційної інстанції [15].

Окрім того, у разі неможливості проведення експертизи, що призначалась судом, саме через відсутність необхідних документів суд має встановити, хто саме з учасників справи ухилився від їх надання, та вирішити питання щодо визнання або відмови у визнанні факту, для з'ясування якого призначалась експертиза. Як зазначає Г. Маруніч, передумовою ухилення є незацікавленість особи в отриманні результатів експертизи, що може призвести до вирішення цивільної справи не на її користь. Ухилення від участі в експертизі може здійснюватися як особою, яка заявила клопотання про призначення експертизи, так і іншою особою, яка бере участь у справі [16, с. 76]. Верховний Суд у своїй постанові від 21 травня 2025 р. зазначив, що невиконання такого обов'язку виступає підставою для скасування судового акта [17].

Апеляційне оскарження ухвали суду щодо призначення експертизи не виступає поважною причиною неявки до експертної установи для відібрання зразків для проведення експертизи, у зв'язку з чим експертиза не була проведена. Верховний Суд у постанові від 04 грудня 2024 р. вказав, що нез'явлення відповідачки разом із дитиною до експертної установи для відібрання біологічних матеріалів для проведення судово-генетичної експертизи протягом майже трьох років свідчить про її небажання отримати точні висновки щодо походження дитини, а апеляційне оскарження ухвали щодо призначення експертизи не є поважною причиною для неявки [18].

Чинний ЦПК України розширив можливості використання спеціальних знань. Він окреслив можливість проведення експертизи не лише на підставі такого процесуального акта суду, як ухвала, а й за безпосереднім замовленням учасників справи. Право на подання висновку, складеного експертом за ініціативою учасника справи, визначено ч. 1 ст. 106 ЦПК Ук-

раїни. Чинним процесуальним законодавством встановлено порядок призначення експертизи судом та проведення експертизи на замовлення учасників справи, кожний з яких має свої особливості [19, с. 99].

Проте у § 6 «Висновок експерта» гл. 6 «Докази і доказування» відсутні спеціальні норми, які б визначали темпоральні межі здійснення права проведення експертизи на замовлення учасника справи. Водночас у ст. 83 ЦПК України, розміщеній у § 1 «Основні положення про докази» Глави 6, визначено строки подання доказів. Позивач має подати їх одночасно з поданням позовної заяви, відповідач – відзиву, третя особа – письмових пояснень.

Право на проведення експертизи за замовленням учасника справи зумовлено дією в цивільному процесі принципу змагальності. Сторона наділена правом доводити обставини, на які вона посилається, висновком експерта, отриманим за її особистим зверненням.

Водночас однією із підготовчих дій, що вчиняються у підготовчому засіданні, є вирішення питань щодо призначення експертизи (п. 8 ч. 2 ст. 197 ЦПК України). Призначення експертизи судом регламентовано ст. 103 ЦПК України. Однією із умов такого призначення законодавець визначає не надання стороною (сторонами) відповідного висновку експерта.

Тобто потенційний учасник справи має здійснити своє право на проведення експертизи за його безпосереднім замовленням до відкриття провадження у справі та подати відповідний висновок згідно зі ст. 83 ЦПК України із відповідними заявами по суті справи. Після спливу вказаних темпоральних меж вагомим значенням набуває здійснення права на звернення з клопотанням щодо призначення експертизи судом та відповідно його задоволення.

Умови призначення експертизи визначені ч. 1 ст. 103 ЦПК України. У цій нормі законодавець використав такий категорійний апарат, як «суд призначає експертизу за сукупності умов». Таке формулювання ч. 1 ст. 103 ЦПК України не дає однозначної відповіді на питання, чи має місце обов'язок суду, чи його право щодо призначення експертизи. Комплексний аналіз норм ЦПК України щодо експертизи дає можливість дійти висновку, що лише у ст. 105 ЦПК України законодавець визначає випадки призначення саме обов'язкової експертизи.

Нормативна невизначеність темпоральних меж здійснення саме права щодо проведення експертизи на замовлення учасника справи зумовлює виникнення різної судової практики з цього питання. Ж. В. Васильєва-Шаламова вказує на те, що судова практика свідчить про те, що таке замовлення висновку експерта провадиться ними і на пізніших стадіях цивільного процесу [20, с. 235].

Вважаємо, що таке право може бути здійснене в тому випадку, коли суд на стадії підготовки справи до судового розгляду, роз'яснивши відповідно до ч. 2 ст. 197 ЦПК України учасникам справи обставини справи, що належать до предмета доказування, зазначив на право учасника справи подати висновок експерта за замовленням останнього. Адже суд відповідно до згаданої норми наділений компетенцією роз'яснити учасникам справи, які докази мають бути подані.

Хоча, на нашу думку, після відкриття провадження у справі питання, пов'язані із потребою експертного дослідження і отримання відповідного висновку, мають вирішуватись лише судом. Це зумовлено тим, що виникає необхідність проведення дослідження із застосування спеціальних знань експерта та отримання від нього відповідних висновків. Важливість полягає в необхідності визначення потреби у проведенні експертизи, визначенні необхідного виду експертизи, навиках формулювання питань, з яких мають бути надані відповіді експертом, визначенні потреби кількісного складу експертів, експертних установ (ст. 104 ЦПК України), можливостях витребування ним відповідних потрібних матеріалів для дослідження (ч. 3 ст. 107 ЦПК України). Вони наявні в суду, однак пересічний учасник справи не володіє такими знаннями та навичками. Проведення експертизи виступає обставиною, що ускладнює процес, а зупинення провадження у справі можливе лише в разі, коли така експертиза буде призначена судом (ст. 252 ЦПК України).

Законодавець чітко не визначає, як співвідноситься здійснення права на проведення експертизи за замовленням учасника справи та призначення експертизи судом з обов'язком суду щодо її призначення, коли учасник справи не реалізував першу правомочність та звернувся до суду з клопотанням про її призначення.

Відсутність нормативно визначених чітких темпоральних меж здійснення права на проведення експертизи за замовленням учасника справи, невизначеність його співвідношення з призначення експертизи судом, важливість реалізації повноваження суду щодо призначення експертизи судом за клопотанням учасника справи визначають значимість ухвали суду щодо відмови у призначенні експертизи. Саме в ній мають бути наведені мотиви відхилення клопотання щодо призначення експертизи судом. Суди, відмовляючи в задоволенні таких клопотань, досить часто посилаються на те, що судом не встановлено об'єктивних причин, які б унеможливили подання до суду висновку експерта, складеного в порядку ч. 1 ст. 106 ЦПК України.

Не менш важливим для учасника справи є відмова у задоволенні клопотання у призначенні додаткової, повторної експертизи.

Непроведення експертизи на підставі ухвали суду та відповідно не отримання відповідного висновку експерта можуть мати наслідком недоведення обставин, на які посилається сторона, та відмову в задоволенні її вимог. Вона має безпосередній зв'язок із необґрунтованістю рішення суду.

І якщо мала місце безпідставна відмова у призначенні експертизи судом, то така судова помилка, на нашу думку, має підлягати виправленню у стислі строки до ухвалення рішення. Однак ст. 353 ЦПК України не містить серед ухвал, що є об'єктами самостійного апеляційного оскарження ухвали про відмову у призначенні експертизи. Як відзначає Д. Цихоня, сутність законодавчого обмеження права на апеляційне оскарження знаходить свій вияв в обмеженнях, встановлених для ухвал, з яких в апеляційному порядку можуть бути оскаржені лише ті, що визначені у ЦПК України [21, с. 83]. Не виступає вона й предметом касаційного оскарження.

ЦПК України не містить чіткої норми, яка б визначала вид ухвали про відмову у призначенні експертизи (окремий процесуальний документ чи з занесенням змісту до протоколу судового засідання). Це призвело до виникнення різної судової практики. Мають місце як занесення їхнього змісту до протоколу підготовчого засідання, так і оформлення у вигляді окремого документа.

У постанові Касаційного цивільного суду від 23.11.2022 року вказується, що ухвала суду першої інстанції щодо відмови в задоволенні клопотання про призначення експертизи не підлягає апеляційному оскарженню до ухвалення рішення суду по суті спору та окремо від нього. Суд касаційної інстанції дійшов висновку, що апеляційне оскарження саме цієї ухвали допускається лише разом з рішенням, яким спір вирішено по суті. Свої висновки він обґрунтував тим, що у ст. 353 ЦПК України наявна лише ухвала суду першої інстанції про призначення експертизи, а ухвала про відмову у задоволенні клопотання про призначення експертизи в ній відсутня [22]. У цій справі ухвала суду першої інстанції була оформлена у вигляді окремого процесуального документа. Апеляційна скарга подавалась на рішення та ухвалу [23].

Недоцільним вбачається виправлення такою судовою помилкою судом апеляційної інстанції під час оскарження рішення та включення до апеляційної скарги заперечень щодо такої ухвали, так як вона стосується доказової діяльності, що має місце під час розгляду справи в суді першої інстанції, мета якого – вирішення справи по суті на підставі усього спектру доказів.

Неефективним є з'ясування цього питання в апеляційному провадженні, мета якого полягає в перевірці судового акта. Крім того, долучення судом апеляційної інстанції доказів є швидше винятком, а не загальним правилом. У разі можливості самостійного оскарження ухвали про відмову у призначенні експертизи така буде призначена судом, висновок експерта буде отриманий, і цей доказ буде досліджений та оцінений судом під час вирішення справи по суті. Цей спосіб виправлення судової помилки гарантуватиме оперативність її усунення та винесення рішення з урахуванням відповідного засобу доказування. Можливо, відпаде й потреба подання скарги на рішення суду, якщо учасник справи буде вважати його законним та обґрунтованим. Можливість подання апеляційної скарги на ухвалу суду першої інстанції про відмову у призначенні експертизи підвищить ефективність роботи як суду першої, так і апеляційної інстанцій. Адже, як відзначає В. Комаров, обмеження допустимості апеляції окремих рішень має слугувати підвищенню результатів діяльності апеляційних судів [24, с. 204–205].

Великою Палатою Верховного Суду звернено увагу, що встановлення у ЦПК України переліку ухвал суду першої інстанції, які можуть оскаржуватись окремо від рішення суду, та відтермінування здійснення права апеляційного оскарження з питань, що не перешкоджають подальшому провадженню у справі, до подання апеляційної скарги на рішення суду є розумним обмеженням. Його мета — забезпечити розгляд справи впродовж

розумного строку, запобігти зловживанням процесуальними правами, що можуть мати наслідком невинуваті зволікання під час розгляду [25].

Вважаємо, що під час надання права на самостійне оскарження ухвали про відмову у призначенні експертизи, якщо і матимуть зволікання під час розгляду справи, наприклад, якщо судом першої інстанції всі докази у справі досліджені, то вони будуть виправдані, так як вони зумовлені потребою забезпечення права учасника справи на доказування шляхом призначення експертизи судом, необхідністю доведення певних обставин таким засобом доказування, як висновком експерта. Суд має сприяти учаснику справи у здійсненні його процесуального права та виконанні обов'язку доказування. Належне встановлення обставин справи неможливе без дотримання правила повноти засобів доказування. Безпідставне відхилення клопотань щодо призначення експертизи судом обумовлює недоведеність відповідних обставин. Це може зумовити незаконність, необґрунтованість рішення, потребу подання на нього апеляційної скарги та скасування рішення судом апеляційної інстанції. Це невинуваті з погляду економії процесуальних засобів.

Висновок. Ухвала про призначення експертизи та ухвала про зупинення провадження у справі виступають окремими об'єктами апеляційного оскарження та перегляду, і кожна із них має власний предмет перевірки.

ЦПК України чітко не визначає, як співвідноситься здійснення права на проведення експертизи за замовленням учасника справи та призначення експертизи судом та обов'язок суду щодо її призначення, коли учасник справи не реалізував першу правомочність та звернувся до суду з клопотанням про її призначення.

Ухвалу про відмову у призначенні експертизи слід віднести до самостійних об'єктів оскарження. П. 12 ч. 1 ст. 353 ЦПК України слід викласти у такій редакції «призначення або відмову у призначенні експертизи судом». Недоцільним видається усунення такої судової помилки судом апеляційної інстанції шляхом включення заперечень щодо відповідної ухвали до апеляційної скарги на рішення суду, оскільки така ухвала безпосередньо пов'язана із доказовою діяльністю, яка здійснюється саме під час розгляду справи судом першої інстанції. Можливість подання апеляційної скарги на ухвалу суду першої інстанції про відмову у призначенні експертизи підвищить ефективність роботи як суду першої, так і апеляційної інстанцій. Цей спосіб виправлення судової помилки гарантуватиме оперативність її усунення та забезпечить можливість винесення рішення з урахуванням відповідного засобу доказування, якщо відмова у призначенні експертизи була неправомірною.

Список використаних джерел

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618–IV. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://t.ly/44URg>.

2. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України щодо вдосконалення порядку розгляду судових справ. Закон України від 15.01.2020 р. № 460–ІХ. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://t.ly/tH9Jl>.
3. Іванцев Д. Н. Поняття та класифікація ухвал суду в цивільному судочинстві України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 2. С. 381–384. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-2/94>.
4. Феннич В. П. Законна сила ухвал суду першої інстанції в цивільному процесі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 76, ч. 1. С. 189–193. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.76.1.29>.
5. Гудима М. М. Принцип забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках — на касаційне оскарження судового рішення як конституційна засада українського судочинства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Вип. 84, ч. 1. С. 253–259. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.1.37>.
6. Ізарова І., Угриновська О. Право на касаційне оскарження проміжних ухвал суду першої інстанції: доступність правосуддя чи процесуальна ілюзія? *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2025. № 2 (130). С. 35–45. <https://doi.org/10.17721/1728-2195/2025/2.130-6>.
7. Гулик А. Г., Дем'янова О. В. Деякі особливості апеляційного оскарження ухвали про забезпечення позову. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 9. С. 64–67. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-9/14>.
8. Васильєва-Шаламова Ж. В. Судова експертиза в цивільному процесі. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2009. 19 с.
9. Машков К. Є. Призначення експертизи в цивільному процесі. *Право і суспільство*. 2025. № 5, ч. 1. С. 83–90. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.5.1.11>.
10. Васильєв В. Окремі аспекти призначення судової експертизи в цивільному та господарському провадженні. *Юридичний вісник*. 2020. № 4. С. 44–50. <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i4.1970>.
11. Постанова Житомирського апеляційного суду від 23.04.2025 р. у справі № 288/1/24. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://t.ly/t-x3C>.
12. Постанова Верховного Суду від 23.05.2024 р. у справі № 388/896/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://t.ly/qcfyP>.
13. Постанова Дніпровського апеляційного суду від 23.04.2025 р. у справі № 207/5144/24. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://t.ly/w8ZM8>.
14. Снок В. Межі апеляційного перегляду ухвали суду першої інстанції про призначення судової експертизи (12.02.2025). *Закон і Бізнес*. URL: <https://t.ly/YwF4d>.
15. Постанова Верховного Суду від 27.11.2024 р. у справі № 161/20020/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://t.ly/JEABy>.
16. Маруніч Г. І. Призначення та проведення експертизи у цивільній справі в контексті проблем затягування цивільного процесу. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 5 (20). С. 73–79. URL: <https://t.ly/OAuzl>.

17. Постанова Верховного Суду від 21.05.2025 р. у справі № 205/682/22. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://t.ly/9SH56>.
18. Постанови Верховного Суду від 04.12.2024 р. у справі № 583/1549/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://t.ly/8qKzN>.
19. Сташевська І. В., Татаренко Г. В. Призначення судової експертизи у цивільному, господарському, адміністративному судочинстві у світлі судової реформи. Правові засоби забезпечення та захисту прав людини: вітчизняний та зарубіжний досвід : матер. Міжн. наук.-практ. конф.; 20–21 травня 2020 р. Северодонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2020. С. 98–104. *Юридичний факультет Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. URL: <https://t.ly/uyN2f>.
20. Цивільний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар / за заг. ред. Н. В. Василюки, Б. І. Гулька, О. О. Кота. Київ : Дакор, 2021. 1028 с.
21. Цихоня Д. Ю. Оскарження судових рішень, ухвалених судами першої інстанції. Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2015. 216 арк. *Репозитарій (відкритий електронний архів) Національного університету «Одеська юридична академія»*. URL: <https://t.ly/TwGSU>.
22. Постанова Верховного Суду від 23.11.2022 р. у справі № 571/1541/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://t.ly/6cter>.
23. Ухвала Рокитнівського районного суду Рівненської області від 06.04.2022 р. у справі № 571/1541/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://t.ly/NUXo5>.
24. Курс цивільного процесу / за ред. В. В. Комарова. Харків : Право, 2011. 1352 с.
25. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 13.03.2019 р. у справі № 522/18296/14-ц. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://t.ly/J93ge>.

Oksana TRACH

(Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law)

Rulings on the Appointment of an Expert Examination in Civil Cases as a Subject of Appeal

A ruling on the appointment of an expert examination is an independent subject of appeal. However, a cassation appeal cannot be filed separately against such a ruling. The appointment of an expert examination is one of the grounds for issuing a ruling on the suspension of proceedings in a case, which is also an independent subject of appeal. These rulings constitute separate subjects of review, each having its own scope of verification. There are frequent cases of appeals against rulings on the appointment of an expert examination on the grounds that, during the suspension of proceedings, the court collected, attached and provided the expert with new evidence for conducting the examination. The existence of such cases is caused by the courts' incorrect interpretation of the rules on the suspension of proceedings as a procedural complication within which the appointed expert examination is conducted. To avoid such recurring judicial errors, there is a need to supplement the CPC of Ukraine with provisions stating that an expert's motion to collect new or additional materials and samples shall be considered by the court after the suspended proceedings have been resumed. A ruling rejecting a party's request to attach a payment document confirming payment of the cost of the expert examination and to send the case materials for examination is not an independent subject

of appeal, including in cases where the party was improperly notified of the need to make such a payment. It has been established that there is no clear regulatory definition of the temporal limits for exercising the right to initiate an expert examination at the request of a party to the case, which has led to divergent judicial practice on this issue. After the opening of proceedings in a case, issues related to the need for an expert examination and the obtaining of a corresponding expert opinion should, in the author's view, be resolved only by the court. This is due to the importance of determining the need for an expert examination, the type of examination, the formulation of questions to be answered by the expert, the need for a particular number of experts or expert institutions, and the ability to request the necessary materials for the examination. Such skills are available to the court, whereas an average party to the case does not possess the relevant knowledge and skills. The article identifies insufficient regulation of the relationship between the exercise of the right to initiate an expert examination at the request of a party to the case and the appointment of an expert examination by the court, including the court's obligation to appoint it when the party did not exercise the former right and instead applied to the court with a motion for its appointment. A ruling refusing to appoint an expert examination by the court should be classified as an independent subject of appeal.

Keywords: right of appeal, ruling, expert examination, refusal to appoint an expert examination, civil proceedings, judicial practice.

Надійшла до редакції	04.04.2026	Опублікована онлайн	22.05.2026
Прийнята до друку	15.05.2026	Опублікована	31.05.2026

Декларації

Фінансування. Дослідження виконано без зовнішнього фінансування в межах наукової теми кафедри приватного права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Актуальні питання правового регулювання здійснення та захисту особистих немайнових і майнових прав суб'єктів приватного права» (номер державної реєстрації 0124U002539).

Конфлікт інтересів. Авторка заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

Використання штучного інтелекту. Інструменти штучного інтелекту під час підготовки статті не використовувалися.